

КАФЕДРА ТЕОРІЇ МУЗИКИ

Гармонія

Освітній ступінь бакалавр
Спеціальність музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма мистецтво
Спеціалізація фортепіано

Статус обов'язкова

Семестровий контроль залік

Курс	1
Семестр	1, 2

ECTS	4
Годин	120
Лекції	34
Семінари	34
Самостійна робота	52

Інформація про викладача

ПІБ	Бондаренко Тетяна Олександрівна професор кафедри теорії музики НМАУ ім. П.І. Чайковського
Профіль викладача	https://orcid.org/0000-0003-1737-5928
e-mail	bond.0902@gmail.com

Анотація навчальної дисципліни

Вузівський курс гармонії орієнтований на здобуття студентами знань з теорії та історії гармонії та їх практичне використання відповідно до виконавської спеціальності «фортепіано». Курс побудований за принципом історичної послідовності основних етапів розвитку гармонічного мислення і спирається на єдність історичного та логічного підходів до вивчення гармонії як компоненту цілісної стильової системи.

Метою курсу є надання студентам розуміння ролі гармонії як одного з найважливіших засобів виразності і музичної логіки в її зв'язку з іншими компонентами музичної мови в творах різних стилів та жанрів.

Дана мета курсу обумовила наступні його завдання:

- надати студентам теоретичні знання і практичні вміння для оволодіння гармонічною мовою й осмислення закономірностей гармонії та її ролі в музичному цілому;
- ознайомити з основними етапами історико-стильової еволюції гармонічного мислення в європейській музиці XVII – XXI ст.;
- сформувати аналітичні навички аналізу стильових та стилістичних особливостей гармонії в музичному творі;
- надати усвідомлення образно-семантичної ролі гармонії у взаємодії з усіма іншими елементами музичної мови;
- сприяти творчому оволодінню студентами засобами гармонічної мови за конкретними жанрово-стильовими зразками.

Об'єктом курсу «Гармонія» є історико-стильові закономірності гармонічного мислення й гармонічної мови. Предмет – розкриття основних закономірностей гармонії та її ролі як одного з найважливіших чинників музично-образної виразності та формоутворення в художньому творі у зв'язку з іншими складовими системи художнього стилю.

Структура. Навчальна дисципліна складається з двох модулів (1. «Теоретичні питання гармонії»; 2. «Історичний огляд розвитку гармонії в європейській музиці XVII– початку XXI ст.») та 4 змістовних модулів (1. «Гармонія як музична категорія. Акорд як елемент системи гармонії. Склад і фактура. Гармонічний склад, його фактурні різновиди. Фігурація»; 2. «Ладова організація музики. Види ладових структур. Гармонічний принцип ладової організації. Діатоніка і хроматика. Мажоро-мінорна система. Модуляція. Полісистеми»; 3. «Гармонія в музиці XVII – XVIII ст.»; 4. «Гармонія в музиці XIX – початку XXI ст.»).

Курс включає як лекційні, так і семінарські заняття. Лекційний матеріал висвітлює основні положення теоретичної частини курсу щодо елементів гармонії як системи та їхню стильову еволюцію у процесі історичного розвитку. На семінарських заняттях відпрацьовуються навички з різноманітних форм роботи, спрямованих на засвоєння навчального матеріалу, формування вмінь і навичок творчого оволодіння граматикою, лексикою та стилістикою гармонічної мови на основі аналізу художніх творів різної стильової спрямованості.

Підсумковий контроль здійснюється у формі заліку та екзамену.

Перелік тем

Тема 1. Поняття гармонії. Склад і фактура. Гармонічний склад. Акорд як елемент гармонії. Гомофонно-гармонічна фактура. Види фігураційного викладу.

Семінар. Практикум: оволодіння елементами гармонії.

Тема 2. Ладова система музики. Монодичні та гармонічні лади. Мажоро-мінорна ладогармонічна система.

Семинар. Практикум: оволодіння гармонією мажоро-мінорної системи.

Тема 3. Діатоніка і хроматика. Види хроматики. Ладова альтерація.

Семинар. Практикум: оволодіння засобами хроматичної гармонії.

Тема 4. Формоутворюючі функції гармонії. Співвідношення тональностей та тональні зв'язки. Модуляція. Секвенції. Каданси. Лейтгармонія.

Семинар. Практикум: формоутворюючі засоби гармонії (каданси, секвенції, способи модуляції).

Тема 5. Основні етапи історичної еволюції гармонії. Ладотональна організація в музиці бароко. Співвідношення тональності і модальності. Мажоро-мінорна система в музиці XVII – першої половини XVIII ст.

Семинар. Практикум: творчі завдання на оволодіння стилістикою гармонічної мови бароко.

Тема 6. Мажоро-мінорна система в музиці другої половини XVIII – початку XIX ст.

Семинар. Практикум: творчі завдання на оволодіння жанрово-стилістичними засобами гармонії класичного стилю.

Тема 7. Еволюція тональної системи в музиці XIX ст. Індивідуалізація тональності у творах композиторів XIX – початку XX ст.

Семинар. Практикум: творчі завдання за заданою жанровою і стильовою моделлю.

Тема 8. Гармонія в музиці XX – початку XXI ст. Структура акордів. Види звуковисотних структур. Полісистеми.

Семинар. Тональність і модальність в музиці XIX – XX ст. Практикум: творчі завдання за заданими параметрами на основі тональної і модальної техніки.

Форми та технології навчання

Лекції, семінарські заняття, практикум, диспут.

Навчальні ресурси

Лекційні та семінарські заняття проводяться в змішаній формі (аудиторно та на платформі Zoom). Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються персонально електронною поштою, Viber, Messenger, Telegram

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь в обговореннях та доповнення на семінарах	20
2.	Участь у практикумах	20
3.	Відвідування лекцій	10
4.	Залік	50
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

Оцінки «**відмінно**» заслуговує відповідь студента, який у повному обсязі опанував теоретичний матеріал курсу, продемонстрував глибоке розуміння проблем методики викладання сольфеджіо, теорії музики та гармонії, опанував професійною термінологією, виявив глибокі знання теоретичної та науково-методичної літератури; продемонстрував вільне володіння практичними формами роботи (підбирання та створення матеріалів для різних вправ, перевірка виконаних завдань, методична розробка конкретних тем курсів, побудова плану уроку). Його відповідь була чіткою, достатньо розгорнутою, логічно обґрунтованою.

Оцінки «**добре**» заслуговує відповідь студента, який у повному обсязі опанував теоретичний матеріал курсу, продемонстрував розуміння основних проблем методики викладання, виявив знання науково-теоретичної та методичної літератури, але недостатньо вільно користувався професійною термінологією, не виявив чіткості у визначенні деяких понять; продемонстрував володіння практичними роботами, але при цьому допустив дві-три технічні помилки. Його відповідь була розгорнутою, але з недостатньою обґрунтованістю деяких положень.

Оцінки «**задовільно**» заслуговує відповідь студента, який не в повному обсязі опанував теоретичний матеріал курсу, продемонстрував неглибоке розуміння дидактичних проблем, недостатньо оволодів навчальною літературою. При виконанні практичних форм роботи допустив більше трьох технічних або дві-три логічно-змістовні помилки. Його відповідь була розгорнутою, але недостатньо обґрунтованою і логічною.

Оцінки «**незадовільно**» заслуговує відповідь студента, який частково опанував теоретичний матеріал курсу, продемонстрував відсутність розуміння проблем методики викладання, недостатнє знання теоретичної, методичної та навчальної літератури, невміння оперувати професійною термінологією, слабе володіння практичними формами роботи, при виконанні яких допустив багато помилок. Його відповіді бракувало змістовності, логічності, обґрунтованості.

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Позааудиторні заняття

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни відвідування студентами занять провідних педагогів, які викладають курси «Сольфеджіо», «Теорія музики», «Гармонія».

Рекомендована література

1. Аерова Ф.І. Ладова альтерація. – К., 1962.
2. Бершадская Т. Лекции по гармонии. - Л., 1985.
3. Бершадская Т. Гармония как элемент музыкальной системы. – Л., 1997.
4. Гуляницкая Н. Введение в современную гармонию. – М., 1984.
5. Дьячкова Л. Гармония в музыке XX века. – М., 1989.
6. Мазель Л. Проблемы классической гармонии. – М., 1972.
7. Очерки истории гармонии в русской и советской музыке. Вып. 1, 2. – М. . 1985; вып. 3. – М., 1989.
8. Паисов Ю. Политональность в творчестве советских и зарубежных композиторов XX века. – М. . 1977.
9. Рети Р. Тональность в современной музыке. - Л., 1968.
10. Скорик М. Ладовая система С. Прокофьева. - К., 1969.
11. Скорик М. Структура і виражальна природа акордики в музиці XX століття. – К., 1983.
12. Способин И. Лекции по гармонии. – М., 1969.
13. Тюлин Ю. Учение о гармонии. – М.-Л., 1966.
14. Холопов Ю. Гармония. Теоретический курс. – М., 1988.
15. Холопов Ю. Гармония. Практический курс. – М., 2003.
16. Этингер М. Раннеклассическая гармония. - М., 1989.